

POLICY PAPER

Egy jövedelmező kapcsolat: kientelista korrupció bástyázza alá Orbán Viktor Kína-politikáját

ZGUT-PRZYBYLSKA EDIT

POLICY PAPER

Egy jövedelmező kapcsolat: klientelista korrupció bástyázza alá Orbán Viktor Kína-politikáját

ZGUT-PRZYBYLSKA EDIT

EGY JÖVEDELMEZŐ KAPCSOLAT: KLIENTELISTA KORRUPCIÓ BÁSTYÁZZA ALÁ ORBÁN VIKTOR KÍNA-POLITIKÁJÁT

Policy paper

2022 június

Szerző – Edit Zgut-Przybylska

Forrásmegjelölés – Edit Zgut-Przybylska, A Lucrative Relationship: Clientelist Corruption Underpins Orbán's China Policy (Prague, Association for International Affairs (AMO), 2022).

Köszönetnyilvánítás – A szerző köszönettel tartozik minden interjúalanyának, akik tudásukkal segítettek a tanulmányt, amely nélkül ez az elemzés nem jöhetett volna létre. A szerző egyúttal köszönetet mond a szerkesztőknek a szövegen végzett nagyszerű munkájukért.

A kiadvány a MapInfluenCE (korábban ChinfluenCE néven ismert) projekt keretében készült, amely Kína és Oroszország Közép-Európára gyakorolt befolyására összpontosít, elsősorban a V4 országokban: a Cseh Köztársaságban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában. A projekt komparatív jellege lehetővé teszi a Kína és Oroszország által alkalmazott stratégiák és taktikák feltárását, valamint megközelítésük hasonlóságainak és eltéréseinek azonosítását. A MapInfluenCE-t az Association for International Affairs (AMO), egy prágai székhelyű külpolitikai fókuszú agytröszt hozta létre, valamint vezeti. A cikk elkészítését a Nemzeti Alap a Demokráciáért (NED) támogatta.

Tördelte – Zdeňka Plocrová

ASSOCIATION FOR INTERNATIONAL AFFAIRS (AMO)

Žitná 27/608

CZ 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

info@amo.cz

www.amo.cz

© AMO 2022

ISBN 978-80-88470-13-7

Table of Contents

Összefoglaló	7
Ajánlások	9
Bevezető	10
A Fidesz Kína-története	11
Euroszkeptikus populizmus – Orbán Viktor Kína-szemléletének ideológiai háttere	14
Demokratikus leromlás és informális hatalomgyakorlás	17
Hogyan táplálja Peking a klientelista korrupciót?	20
Konklúzió	25
A szerző	26
A MapInfluenCE projektről	27
Az AMO	28
Lábjegyzetek	29

Összefoglaló

- Magyarország a hibrid authoriter rezsimek tankönyi példája, amely működését informális korrump hálózatok biztosítják. A külső tekintélyelvű szereplők, mint például Kína, rendszertámogató és rendszerlegitimáló szerepet játszanak azáltal, hogy jövedelmező üzleti lehetőségeket biztosítanak a fő patrónus köré összpontosuló ügyfeleknek.
- Míg a keleti nyitás nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, és a kínai befektetések mértéke továbbra is elenyésző, a közbeszerzés alapú kétoldalú projektek a klientelista korrupció segítségével a hatalom megszilárdítása révén tovább gazdagítják a magyar miniszterelnök hálózatát.
- Orbán Viktor miniszterelnök Kínát és Oroszországot évek óta alternatív szövetségeseiként ábrázolja a magyar kormány EU-n belüli diplomáciai elszigeteltségének ellensúlyozására, valamint új finanszírozási források biztosítására.
- A Kínával fenntartott kapcsolat az Orbán-rezsim identitásának egyik mélyen euroszeptikus populistába ágyazott allappillére, amelyben az EU a korrump elitet, Kína pedig a gazdasági fejlődést szimbolizálja.
- Magyarország a pekingi 16+1 együttműködési fórum és az Egy Övezet egy út kezdeményezés egyik leglelkesebb támogatója lett. Miközben az EU és a kulcsfontosságú európai hatalmak Kína-politikája a fokozódó globális verseny közepette átalakult, Magyarország újabb fokozatra kapcsolta Kína-barát politikáját, ami a közös uniós fellépés kerékkötőjévé vált.
- A letelepedési kötvényprogram, a Budapest–Belgrád vasúti projekt, a kínai COVID-19 vakcina-beszerzések valamint a Fudan projekt mind a klientelista korrupciót táplálják, átláthatatlan jövedelmező üzleti lehetőségeket biztosítva a miniszterelnök ügyfélhálózatának.
- Noha az EU különféle innovatív eszközökkel állt elő a korrupció felszámolására, eddig nem sikerült érdemben megakadályozni vagy lassítani a negatív trendeket Magyarországon.
- Kína és Oroszország növekvő gazdasági és politikai szerepvállalása kedvezőbb környezetet biztosít az autokratikus gondolkodású vezetőknek a demokrácia gyengítésére. A populizmus és a tekintélyelvűség térnyerése pedig termékeny táptalajt biztosít a kínai befolyásnak Magyarországon.

- A Fidesz kormány továbbra is élni fog a Peking nyújtotta pénzügyi lehetőségekkel a politikai és gazdasági hatalom további bebetonozása érdekében. Az összetett gazdasági válságok közepette tudatosan erősítheti a kapcsolatokat Kínával, hogy tovább bővítse az Orbán Viktor köré összpontosuló korrupciós hálózatok üzleti lehetőségeit.

Ajánlások

- Az informális hatalomgyakorlás olyan, mint egy fekete doboz, ezért az EU részéről holisztikus és átfogó megközelítésre van szükség. Racionalizálni és fejleszteni kell a jelenlegi jogállamisági eszköztárat, többek közt az átláthatatlan külföldi befektetésekkel összefüggő monopolisztikus visszaélések monitorozását.
- Az éves jogállamisági jelentést ki kell terjeszteni a klientelista korrupció összetett problémájára, amelyekben a Bizottságnak nyomon kell követnie az országspecifikus torzításokat. Annak ellenére, hogy az EU egységes piaci eredménytáblával rendelkezik a közpénzekkel való szisztematikus visszaélések felderítésére, ez jelenleg kihasználatlan. Az eredménytábla módszertanát (különösen a mutatószámokat) tovább kell fejleszteni, hogy hatékonyabban fel lehessen tárni az állam és a piac monopolizálását.
- Harmonizálni kell a szóban forgó eszközöket: a Bizottságnak be kell emelnie az európai egységes piaci eredménytábláját a jogállamiságról szóló jelentéseibe. Ez ideális esetben szélesíti a vizsgálat hatósugarát az állam és a piac informális monopolizálására, a versenyfeltételek különböző szintű torzítására.
- Kína politikai céljai elérésére fegyverként használja gazdasági befolyása és a globális termelési láncok egymásrataltságának nagy részét. Az EU-nak ezért egyértelműbb stratégiát kell kidolgoznia az autoriter harmadik országokból érkező közvetlen külföldi tőke (FDI) szabályozására. A magyar modell elterjedésének megakadályozása érdekében nagyobb figyelmet kell fordítani az EU korrupcióellenes jogszabályainak hatékony végrehajtására és de facto érvényesítésére. A jelenlegi FDI-szűrési mechanizmusnak ennek szellemében tovább kell erősítenie az EU és a nemzeti intézmények közötti együttműködést. Emellett a csatlakozási tárgyalás fázisaiban az EU-nak újra kell gondolnia a tagjelölt államokkal szembeni megközelítését. A “bevásárló-lista” szerű gyors megoldások helyett nagyobb hangsúlyt kell fektetni a piaccal és a jogállamiságból kapcsolatos reformok tényleges végrehajtására, valamint a hatékony jogérvényesítésre.
- Mivel a demokratikus elszámoltathatósági mechanizmusok megnehezítik a közforrások feletti diszkrecionális ellenőrzést, az EU-nak a kistérségi szinten hatékonyabban elő kell mozdítania az állampolgári részvételen alapuló költségvetés-tervezést.

Bevezető

„Nyugati zászló alatt hajózunk, de keleti szél fúj a világgazdaságban” – mondta Orbán Viktor 2010-ben, miután a Fidesz elsöprő győzelmet aratott a parlamenti választásokon. A miniszterelnök ezzel kijelölte Magyarország egy évtizedes külpolitikai stratégiájának irányvonalait, amely során a Fidesz nemcsak megtartotta a hatalmat, de 2022-ben megszerezte a negyedik alkotmányos többségét is.¹

Miközben Magyarország Orbán Viktor szerint a „Moszkva-Berlin-Isztambul” geopolitikai háromszögben helyezkedik el, kormánya a magyar külpolitikai és kereskedelmi kapcsolatok diverzifikálására törekedett. Következésképpen a pekingi gazdasági kapcsolatok erősítése a keleti nyitási stratégia szerves részévé vált. Fő célja az volt, hogy növelje a kereskedelmet az ázsiai, közel-keleti, afrikai, kaukázusi, balkáni, kelet-európai (Oroszország, Fehéroroszország, Ukrajna és Moldova) és déli országokkal kétoldalú gazdasági vegyes bizottságok létrehozásával vagy fokozott összehívásával.

A Kína felé fordulás és az euroszeptikus narratíva kiépítése egybeesett Orbán autoriter modellváltásával, amelynek keretében kormánya példa nélküli klientelista korrupcióval torzította a politikai játékteret.² A kormányfő a formális hatalmi pozíciók megszerzése mellett további forrásokat épített ki, amelyeken keresztül a Fidesz koalíciós partnerével, a Kereszténydemokrata Párttal (KDNP) bebetonozta a politikai hatalmat. Magyarország Kínához fűződő politikai-gazdasági kapcsolata hogyan illeszkedik Orbán Viktor euroszeptikus populista szemléletébe, és mindez hogyan járul hozzá a klientelista korrupció tartósságához?

Mindezek megválaszolására az elemzés az alábbiak szerint épül fel. A tanulmány először bemutatja a kétoldalú kapcsolatok valamint a Magyarország és Kína közötti aszimmetrikus gazdasági kapcsolatokat alakulását. Ezt követően a kormányzó Fidesz nyugat- és Európa-ellenes politikájának tágabb kontextusában fejti ki Magyarország EU-hoz fűződő viszonyát. Orbán euroszeptikus populista narratíváinak kontextusba helyezése a keleti autokratikus hatalmakkal kapcsolatos megközelítésének jobb megértéséhez is vezet. A tanulmány elemzi továbbá, hogy az informális hatalomgyakorlás milyen szerepet játszott a tekintélyelvű rendszerátalakításban. Végezetül bemutatja azokat a zászlóshajó-projekteket, amelyeken keresztül a kormányzó elit a kínai befektetések segítségével betonozta be a klientelista korrupciót Magyarországon.

A tanulmány különböző empirikus forrásokra támaszkodik. Az elsődleges adatgyűjtés a szerző által készített kvalitatív interjúkból származik. A másodlagos adatgyűjtés során a tanulmány a szakirodalmat, oknyomozó újságírók, korrupciókutató egyetemesek által feltárt adatokat illetve szakpolitikai jelentéseket elemzi.

A Fidesz Kína-története

A populisták a külpolitikai stratégiák széles skáláját mozognak, és Magyarország kivételesen érdekes e téren. Miközben az Orbán-kormány erősen euroszkeptikus megközelítést szorgalmaz, az EU-integráció mélyítésének elutasításával, a globális politikai átalulásokból Kína „hídfőjeként” igyekszik profitálni Közép- és Kelet-Európában. Ebből következően a Fidesz szuverenista diskurzusa csak a Nyugatra vonatkozik, a pekingi kapcsolatokra nem.

A magyar-kínai kapcsolatok már akkor ígéretesen alakultak, amikor Peking több mint egy évtizede betette a lábát Kelet-Közép-Európa ajtajába. Ez annak ellenére történt, hogy a magyar adminisztrációnak nem volt kidolgozott külpolitikai stratégiája arra vonatkozóan, hogyan lehet kamatoztatni Peking növekvő jelenlétét a térségben. Mint Matura Tamás magyar kínai-szakértő fogalmazott, bár a Fidesz 2010-től „keleti nyitási stratégiáról” beszélt, a kormány nem adott ki koherens stratégiai dokumentumot arról, hogyan lehet hosszú távon érdemben diverzifikálni Magyarországot külkereskedelmi kapcsolatait.³ A Kína felé fordulás mögött meghúzódó általános narratíva az volt, hogy Magyarország „nyitott országgént” minden külső partnerrel készen áll kapcsolatba lépni mindaddig, amíg az gazdasági előnyöket biztosít.

A kínai-magyar kapcsolatok kezdetben elsősorban a korábbi szocialista kormányok által kiépített keretekre támaszkodtak. A kétoldalú találkozók már 2003 és 2010 között felerősödtek a legmagasabb diplomáciai szinten, amikor a magyar miniszterelnökök évente többször is ellátogattak Kínába. A kínai-magyar kapcsolatok új szintre emelkedésének döntő pillanata volt, amikor Wen Jiabao kínai miniszterelnök 2011-ben magyarországra látogatott. A Fidesz pálfordulása tetten érhető volt többek közt abban is, hogy Tibet-politikája 180 fokos fordulatot vett. Noha a párt 2008-ban még vehemensen kiállt a tibeti jogsértések ellen, a kormány három évvel később már nem engedte, hogy tibetiek demonstráljanak a kínai miniszterelnök látogatása alatt. Ezenkívül a Bevándorlási és Állampolgársági Minisztérium aránytalanul sok tibetit hívott be minden különösebb indoklás nélkül ugyanazon a napon. Sőt, a magyar kormány több gesztust tett ezeken a kölcsönös magas szintű látogatásokon Kína megbékítésére, jelezve, hogy teljes mértékben tiszteletben tartja az „Egy Kína” elvet.

Orbán többször is nyíltan kifejezésre juttatta, hogy Magyarország nem bírálja Kína tekintélyelvű politikai rendszerét. „A globalizáció régi modellje elavult, a Kelet utolérte a Nyugatot, és a világ jelentős részének elege lett abból, hogy a fejlett országok kioktatják például emberi jogokból, piacgazdaságból” – mondta.⁴ Ennek következtében a magyar kormány hallgatott az emberi jogok szisztematikus megsértéséről, és folyamatosan a kétoldalú kapcsolatok pozitív oldalát hangsúlyozta, beleértve az országba áramló kínai beruházásokat. A Pekingi Egy Övezet, egy út (One Belt One Road Initiative, OBOR) fórum csúcstalálkozásának első ülésén Orbán kijelentette, „a munkaalapú társadalom koncepciójával a közép-európai országok - így Magyarország - ideális oszlopai az Egy övezet, egy út kezdeményezés megvalósításának”.⁵ Amellett érvelt továbbá, hogy „a magyar modell négy pilléren nyugszik: a politikai

stabilitáson; fiskális szigor; munkaalapú társadalom; és a keleti nyitás politikája.” Így váltak a Kínához fűződő kapcsolatok az Orbán-rezsim identitásának meghatározó pillérévé. A magyar kormány 2012-ben a 16+1 együttműködési formátum,⁶ 2015-ben pedig az OBOR egyik első és lelelkesebb támogatója lett. Míg a magyar Kína-szemlélet eleinte nem tért el jelentősen a gazdaságot előtérbe helyező főáramú Kína-politikától, Magyarország Pekinget támogató stratégiája egyre szembevetőbbé vált, főleg miután az EU egyre távolságtartóbb álláspontra helyezkedett.

Azonban a keleti nyitási első néhány éve megmaradt az euroszeptikus propagandába ágyazott nagy ígéretek szintjén. Annak ellenére, hogy az Orbán-kormány 5 milliárd dollár értékű államkötvényt, egy légitársaságot és több vasútépítési projektet szánt Kínának, ezek közül egyik sem valósult meg 2017 előtt. Ennek egyik oka, hogy a tapasztalatlan magyar diplomácia teljes egészében félreértette Kína kelet-közép-európai motivációit. Peking elsősorban az európai piacokra való kijutásban, és nem pedig Orbán Viktor EU elleni „szuverenitásharcban, volt érdekelt.⁷ A legfontosabb kínai beruházások, a vegyi alapanyag-gyártó cég (Borsodchem) kínai csoport általi felvásárlása, valamint a Huawei terjeszkedése mind a 2010 előtti magyar kormányok alatt dőltek el.⁸ Ráadásul Magyarország kereskedelmének 80 százaléka továbbra is az EU-n belül és az Egyesült Államokkal bonyolódik, ami azt jelenti, hogy a magyar diverzifikációs stratégia korántsem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.⁹

Miközben Peking az elmúlt évtizedben több száz, több tízmilliárd euró értékű befektetést kezdeményezett Közép-Kelet-Európában, aggasztóan kevés az ezzel kapcsolatos megbízható adat.¹⁰ A CEEAS kutatóintézet számítása szerint Magyarország 5,4 milliárd euróval Szerbia után a második helyen áll mind az infrastrukturális projektek, mind pedig a közvetlen külföldi beruházás (FDI) tekintetében. Míg Magyarország az idők során Kína egyik legfontosabb kereskedelmi partnerévé vált a 16+1 tagjai közül, ez még mindig elenyésző Peking nyugat-európai országokba irányuló külföldi működőtőke-befektetéséhez képest. Ebből következően a kétoldalú gazdasági kapcsolatok önmagukban nem legitimálják, hogy a magyar kormány ennyire látványosan keresse Peking kegyeit.¹¹ 2020-ban az FDI összesen 7 százaléka érkezett Kínából, ami magasabb ugyan a régió más országainak 1 százalékos átlagánál, de még mindig elenyésző a németországi FDI-hez képest, amely a Magyarországra áramló összes FDI 25 százalékát teszi ki.¹²

Az aszimmetrikus gazdasági kapcsolatok másik aspektusa, hogy a Magyarországról Kínába irányuló export több mint 90 százalékát a magyar multinacionális nagyvállalatok adják, így a kormány nem tudja érdemben befolyásolni a többnyire külső, strukturális tényezők mentén alakuló folyamatokat. Mindeközben a magyar kis- és középvállalkozások (kkv-k) még nem tudtak belépni a kínai piacra, és többnyire nem gyártanak olyan termékeket, amelyek Kínát érdekelnék. Míg egyes speciális termékek, mint például a magyar víztisztító rendszerek végül utat találtak a kínai piacra, és a magyar mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek exportja is nőtt az elmúlt években, a teljes kínai magyar export továbbra is jelentéktelen - fogalmazott az egyik megkérdezett szakértőnk.¹³ Ráadásul Magyarország nincs is eladósodva Pekingnek, vagyis nem áll fenn olyan aszimmetrikus gazdasági függőség, amely indokoltá tenné a kormányzó elit ilyen mértékű Kínai-barát hozzáállását.¹⁴

Míg a 16+1 kezdeményezés indulásakor a visegrádi országok között éles verseny zajlott hogy ki legyen Kína régiós hídfőállása, addig Lengyelország és Csehország mára

behúzta a kézféket. Magyarország ezzel ellentétben még inkább elkötelezte magát Kína-barát politikája mellett. Ennek egyik legjelesebb példája, hogy Magyarország egyedüli uniós országgént nem csatlakozott az Egyesült Államok Tiszta Hálózat programjához, amelynek célja a kínai 5G technológia kiépítésének visszaszorítása. Miután aggodalmak merültek fel a Huawei kínai pártállamhoz fűződő viszonyával, valamint az érzékeny infrastruktúrához és adatokhoz való hozzáféréssel visszaéléssel kapcsolatban, az Egyesült Államok lobbizni kezdett szövetségeseivel annak érdekében, hogy betiltsák a Huawei és más kínai gyártók által forgalmazott 5G technológiákat. Az Orbán-kormány ezzel szemben a legnagyobb Kínán kívüli termelési kapacitást biztosította Peking számára, hogy a Huawei Magyarországról láthassa el a régiót 5G bázisállomásokkal. A kínai technológiai óriás ráadásul 2020-ban új regionális kutatás-fejlesztési központot nyitott Budapesten.¹⁵ Panyi Szabolcs szavaival élve a Fidesz-kormány nemcsak a keleti tőke előtt tárta szélesre a kapuit, hanem Magyarország egyenesen a kínai befolyás európai trójai falova lett.¹⁶

Euroszkeptikus populizmus – Orbán Viktor Kína-szemléletének ideológiai háttere

Noha a kezdetektől hangsúlyozták, hogy a keleti/déli diktatúrák felé történő „nyitás” nem fogja aláásni Magyarország nyugati beágyazottságát, a magyar külpolitika stratégiai irányváltása végül mélységes nyugatellenességhez és nyílt brüsszeli konfliktusokhoz vezetett. Ez a külpolitikai megközelítés egy évtizednyi, csúcsra járatott euroszkeptikus populista narratívába ágyazódik be. Ahogy Jacques Rupnik fogalmazott, az Európai Unió liberális, elitista, nemzetek feletti projektként a populista nacionalisták tökéletes célpontja, mivel összetett politikai sérelmeket lehet „beleprojektálni.”¹⁷ Közép- és Kelet-Európát ebből a szempontból az teszi érdekessé, hogy az elnyomó, kommunista rezsim elutasítása nemcsak a jobboldali populizmus kialakulásának ágyazott meg, hanem az EU-val és a nyugattal szembeni anti-imperialista narratívának is. Ennek keretében az EU-t nem elsősorban piaci liberalizmusa, hanem sokkal inkább a nemzeti szuverenitást és a kultúrát állítólag aláásó politikái miatt bírálják.¹⁸

A Fidesz-kormány „antiimperialista” felfogása egy sajátos kulturális struktúra eredménye, ahol a heroizálás a magyar kommunista nemzeti múlt feldolgozására szolgál. A korrupt nyugati elitek hibáztatása a nemzeti szuverenitás és a hagyományos magyar életmód állítólagos aláásásáért több praktikus előnnyel szolgál a Fidesznek. A kormány ezt elsősorban az EU jogállamisági bírálatának delegitimálására használja. A rezsim értelmezésében a „korrupt nyugati elit” jogállamisági bírálata pusztán ürügy, hogy gyarmatosítsa a „tradicionalista” értékeket védő, a bevándorlást és az LMBTQI+ jogokat elutasító Magyarországot.¹⁹ Ez kéz a kézben jár egy úgynevezett eurázsiai diskurzussal, miszerint Magyarországot eurázsiai, nem pedig európai ország. Mint Umut Korkut fogalmazott, „ez a magyar politikai elit hasznos eszköze a nemzeti morál erősítésére azáltal, hogy gazdasági haszonnal kecsegtető alternatív geopolitikai hovatartozást kínál, még ha ezek képzeletbeli nyereségek is (azaz soha nem realizálódtak).”²⁰

Orbán Viktor értelmezésében „a korrupt uniós elit” a hazai ellenzékkel és Soros Györggyel együttműködve törekszik a régió gyarmatosítására. A zsidó amerikai milliárdos és filantróp körüli összeesküvés-elméletet politikai célból tartják fenn Orbán tanácsadói. A többek között amerikai republikánusok által kipróbált recept különösen jó fogadtatásra lelt Soros szülőhazájában, ahol a társadalom régiós összehasonlításban is nagyon hajlamos az összeesküvés-elméletekre.²¹

Az unióból való kilépés szorgalmazása helyett Orbán Viktor inkább arra törekszik, hogy becsatornázza álláspontját az EU politikai döntéshozó folyamataiba, s így belülről változtassa meg az integráció működését. A Fidesz-kormány a magyar Alkotmánybírósághoz fordult, hogy megtámadja a 2021-ben hozott, szigorú menekültügyi

politikája ellen hozott uniós bírósági ítéletet. Bár az Alkotmánybíróság elutasította az indítványt a Brüsszellel való nyílt konfliktus elkerülése érdekében, a bíróság azt is kimondta, hogy Budapest felléphet Magyarország szuverenitása érdekében”. A magyar miniszterelnök egyoldalos hirdetésekkel pakolta tele a nyugati sajtót, amelyben Brüsszlelről mint „szuperállamról” és „Európai Birodalomról” beszél.²²

A Fidesz nemcsak az unió „egyre szorosabb egységét” szeretné kivenni az Európai Unióról szóló szerződésből, hanem az Európai Parlamentet „zsákcúcnak zsákcúcnak titulálva” visszafordítaná az EU egyik legnagyobb vívmányát. Az egyetlen közvetlenül választott, erős legitimitációval rendelkező testület feloszlatása jól illeszkedik a korrump EU-ról szóló populista narratívába, amely „a demokrácia alapelveivel ellentétesen működik”, ezért nem képviseli a „nép” általános akaratát. Az alkotmányos többség birtokában Orbán sokféle politikai és jogi eszközzel (óriásplakát-kampányok, nemzeti konzultációk, jogi kihívások stb.) támasztotta alá ezt a narratívát.

Az euroszeptikus populizmus idővel termékeny talajt biztosított egy nyugat-ellenesebb és Kína barátabb külpolitikának, amely egyben a Kreml szociálisan konzervatív értékrendjéhez is jól illeszkedik. Ennek oka, hogy a konzervatív és libertárius euroszeptikusok, akik az EU-t az egyéni szabadság és a szabad piacok legnagyobb veszélyének tekintik, hajlamosak azt gondolni, hogy ellenségük ellensége a barátjuk. Emellett Kínát és Oroszországot gyakran a magyar kormány alternatív szövetségeseiként ábrázolják az EU-n belüli elszigeteltség ellensúlyozására. Ahogy Orbán miniszterelnök 2018-ban megfogalmazta: „Ha az Európai Unió nem tud anyagi támogatást nyújtani, akkor Kínához fordulunk.”²³

A pekingi kapcsolatok erősítésére jól rezonálnak a Fidesz törzsszavazói. Az egyre fokozódó magyar-uniós feszültség közepette a kormánypárti médiafogyasztók a szoros Pekingi kapcsolatokat az Orbán-rezsim pozitív visszaigazolásként értékelik a globális szinten. Az egyik interjúalany kifejtette: „A kínai barátság retorikája az Orbán-rezsim belső legitimitását erősíti, azt igazolva, hogy Magyarország a világpolitika kulcsszereplője, amelynek kegyeit nagyhatalmak keresik.”²⁴ Ezt tükrözik a COVID-19 idején végzett közvélemény-kutatások. Míg a magyarok többsége összességében inkább negatívan áll Kínához, a Fidesz-KDNP szavazói körében kevesebb mint a megkérdezettek 40 százaléka mondta ugyanezt.²⁵

Az Orbán-kormány ugyanakkor Peking számára elsősorban azért érdekes, mert potenciális vétójoggal rendelkezik az Európai Tanács közös uniós álláspontjai felett. A magyar kormány faltörő kosként viselkedik a Kínával szembeni közös uniós kezdeményezések vétőzésével.²⁶ Magyarország úgy döntött, hogy megakadályozza az EU Görögországgal és Horvátországgal 2016-ban a Dél-kínai-tengerről szóló közös nyilatkozatát. A Hongkonggal kapcsolatos uniós nyilatkozatokat is blokkolta, hogy az EU ne tudjon állásfoglalást kiadni a Kínában megkínzott ügyvédek és emberi jogi aktivisták javára. Ami az Európai Parlamentet illeti, a Fidesz EP-képviselői azon kevesek közé tartoztak, akik az EU-Kína Átfogó Befektetési Megállapodás (CAI) ratifikációs folyamatának befagyasztása ellen szavaztak.²⁷

Bár Magyarország 2015 előtt nem játszott kiemelkedő szerepet Peking regionális stratégiájában, Orbán Viktor hozzáállása idővel felértékelődött Kínában. Ahogy az egyik interjúalany fogalmazott, „A magyar kormány szándékosan utasítja el a Kínának kedvezőtlen döntéseket anélkül, hogy Peking bármilyen közvetlen nyomást gyakorolna rá. A kínai kormány azt is nagyra értékeli, hogy Orbán Viktor tisztelettel beszél

anélkül, hogy bírálná Peking emberi jogokhoz és a demokratikus intézményekhez való hozzáállását”. A Kínai Kommunista Párt ezt belpolitikai aprópénzre válthatja azt állítva, hogy Peking megbecsült külföldi szereplő Közép-Kelet-Európában. „Magyarország miniszterelnöke ezáltal a kínai társadalom számára is láthatóvá vált. Magatartását különösen nagyra értékelik a COVID-19 világjárvány kitörése óta, amely sokat ártott Kína globális reputációjának” – érvelt ugyanaz a szakértő.²⁸

Demokratikus leromlás és informális hatalomgyakorlás

Kelet-közép-európa különösen kitett a tekintélyelvű befolyásnak, mivel demokráciái kevésbé beágyazottak, intézményei gyengébbek. Az olyan külső szereplők, mint Kína, barátságos politikai szereplőket használhatnak fel a nyugati közösség egységének megzavarására és bizonyos politikák befolyásolására.²⁹ Emellett az Orbán-rezsimhez hasonló államok tudatosan támogatják az autokratikus hatalmakat saját politikai rendszerük pénzügyi és ideológiai megerősítésére. Empirikus kutatások igazolják, hogy az ilyen külső hatásoknak leginkább kitett EU-tagállamok Magyarország, Szlovákia, Csehország és Bulgária.³⁰ Orbán Kína-politikája a magyar kormány tekintélyelvű rendszerátalakításának szerves részévé vált, amelynek során Szingapúrt, Kínát, Indiát, Törökországot és Oroszországot gyakran „illiberális” mintaországgént ábrázolja, szemben a hanyatló nyugati liberális demokráciákkal.³¹ Orbán Viktor az „illiberális demokrácia” felmagasztalásakor elsősorban Kínát hozta pozitív példaként arra, hogy a gazdasági növekedésnek nem kell a klasszikus, Nyugat-központú liberális parlamenti modellt követnie.³²

A vezető demokrácia indexek értékelése szerint a Fidesz 2010-es hatalomra kerülése óta a demokratikus kormányzás minősége Magyarországon romlott a legtöbbit az unióban. A visszaesést három jól körülírható ponton azonosítjuk, amelynek eredményeként Orbán Viktor rendszere kivált a demokráciák csoportjából, és a hibrid rezsimé,³³ illetve az EU első választási autokráciájának³⁴ csoportját gazdagítja. Nancy Bermeo³⁵ a demokráciát találóan „kollázshoz” hasonlította, amelyet darabonként raktak össze, ezért ugyanúgy darabonként szét is szedhető. Ennek szellemében a magyar folyamatnak is több szakasza volt.

A Fidesz először kiüresítette a demokratikus intézményeket a szabályokat átírással: lojális tagokkal pakolta tele a bírósági rendszert, az Állami Számvevőszéket stb. Ebből következően az Alkotmánybíróság vagy vonakodott a politikailag kényes döntések meghozatalától, vagy olyan ítéleteket hozott, amelyek inkább a kormányzó elitnek kedveztek. A Legfőbb Ügyészség pedig elodázta és/vagy blokkolta a nyomozást a kormányzó elittel kapcsolatos korrupciós ügyekben.³⁶ Jelentősen bír továbbá, hogy a COVID-19 világjárvány alatt tovább korlátozták a nyilvános információkhoz való hozzáférést,³⁷ amely megolajozta az átláthatatlanság hiányában erősödő magyar-kínai gazdasági kapcsolatokat.

Másodszor, a Fidesz az állami források segítségével foglyul ejtette a kormánytól független médiát,³⁸ kiszorította a civil szervezeteket és a helyi ellenzékét.³⁹ A kormány befolyásos egyének és kormányközeli cégek közreműködésével vagy végleg elhallgattatta, vagy Fidesz-párti szócsővé alakíttatta a kormánykritikus médiát.⁴⁰ Mindemellett ez a felülről központosított médiabirodalom lett a Kreml narratíváinak fő belépési pontja.⁴¹ Mivel a magyar kormány 2010 óta nyíltan Kína-barát politikát folytat, és a kétoldalú kapcsolatok kifejezetten jók, Pekingnek nem kellett közvetlen

dezinformációs eszközökkel beavatkozni a magyar nyilvánosságba.⁴² Ennek oka, hogy a magyar kormánypárti sajtóorgánumok önként terjesztik a kínai- és orosz-barát narratívákat a kormány céljait szolgáló, tágabb értelemben vett nyugatellenes, euroszeptikus narratívák kontextusában.

Míg a vrsengő tekintélyelvű rezsimek általában kerültek a nyugati egyetemek kizárását, a magyar kormány új követelményeket támasztott a külföldön akkreditált egyetemekkel szemben, és kifejezetten a Soros György által alapított Közép-Európai Egyetemet (CEU) vette célba. Miután 2019-ben megtiltották az új hallgatók felvételét, a CEU programjai nagy részét Budapestről Bécsbe helyezte át. Emellett a Magyar Tudományos Akadémia olyan kormányzati strukturális átszervezés tárgyává vált, amely az akadémiai függetlenség csorbításához vezetett.⁴³

A karizmatikus, központosító vezetési stílussal rendelkező Orbán Viktor jelentősen megváltoztatta a politika jellegét azzal, hogy tovább polarizálta a magyar társadalmat az identitásalapú szorongások és bevándorló-, LMBTQI+-ellenes kampányok mentén. A szóban forgó folyamatok 2018-ban végül elvezettek az Európai Parlament által megindított 7-es cikkely szerinti eljáráshoz, ami elvben Magyarország uniós szavazati jogának felfüggesztését eredményezheti. Mivel azonban a 7. cikk politikai eszköz egy dominánsan legalizált környezetben, ahol a tagállamok hajlamosak nem büntetni egymást az EU Tanácsában, ezért nagyon csekély a valószínűsége annak, hogy Magyarország szavazati jogát végül ténylegesen felfüggesztik.

Harmadszor, a Fidesz monopolizálta a korrupciót, hogy a választások között hatékonyan a saját javára billentse a politilai játékeret.⁴⁴ Magyarországon a politikai döntéshozatal gyakran a formális intézményi kereteken kívül zajlik, alkotmányos felelősséggel nem rendelkező szereplők, köztük a miniszterelnök családja és barátai bevonásával. Míg ezeket a döntéseket formálisan gyakran a nemzeti jogszabályokkal összhangban hozzák meg, a jogalkalmazás a rendszer tekintélyelvű céljaihoz igazodik. A gyakorlatot nem a Fidesz-kormány honosította meg, de az elmúlt 12 évben soha nem látott csúcsra járatta. Az uralkodó elit egy felülről központosított, hibrid autoriter államirányítási struktúrát épített ki, amelyben az üzleti és politikai szövetségek saját hasznukra fordítják a közbeszerzéseket és a befektetési lehetőségeket. Ez elmosódott tulajdonosi struktúrát eredményezett mind az állami, mind a magáncégekben, és tisztázatlan kölcsönös függéseket az állam és az uralkodó elit klientúrája között. A politikai részrehajlás az egyre látványosabb kínai-magyar projekteken is nagyon hangsúlyossá vált (részletesen lásd alább).

Míg a korábbi magyar kormányok is működtettek kliensista hálózatokat és a korrupció 2010-et megelőzően is probléma volt, addig az Orbán-rezsim számos kulcsfontosságú vonatkozásban megváltoztatta ezt a dinamikát. A legfontosabb különbség, hogy a Fidesz meggyengítette a jogállamiságot, aláásott minden intézményi féket és ellensúlyt, kiszolgáltatottá téve ezzel az államot a rendszerszintű korrupciónak és a politikai klientelizmusnak. Magyarországon az előző szocialista kormányhoz képest teljesen egy kézben centralizálódik a konzervatív elit, valamint a közigazgatás és a közszolgáltatások is erőteljes központosításon mentek keresztül. A média foglyul ejtése Orbán szövetségeseinek bevonásával ugyancsak kulcsfontosságú, a magyarországi klientelista korrupció egyik alappillére. A külföldi média befektetők nagy részét kormányközeli hazai politikai befektetők váltották fel, akik jellemzően az államilag támogatott vállalkozásaikból finanszírozták a szóban forgó médiafelvásárlásokat.⁴⁵

Orbán Viktor „keleti nyitási stratégiája”, különös tekintettel az oroszországi és kínai gazdasági kapcsolatok megerősítésére, az üzleti lehetőségek bővítését szolgálta a kormány klientelista hálózata számára.⁴⁶ Ahogy az egyik interjúalany⁴⁷ fogalmazott: „A keleti nyitás stratégiája a Fidesz eszközévé vált azon ázsiai piacok kiaknázására, ahol a kormányzó elit átláthatatlan módon bővíthette üzleti lehetőségeit. Szisztematikusan keresték a lehetőségeket, hogy ázsiai pénzintézeteken keresztül, az uniós radar alatt futtassanak üzleti tevékenységet.

A rendszer egyik kulcsfigurája Mészáros Lőrinc, Felcsút volt polgármestere, amely egyben a miniszterelnök szülőfalva. Mészáros 2013-ban úgy lett a semmiből milliárdos, hogy soha nem látott ütemben halmozta fel vagyont. 2019-re 381,3 milliárd forintos (több mint 1 milliárd eurót) vagyonával már vezette a Forbes 50 leggazdagabb magyar listáját, megelőzve a régóta élővas Csányi Sándort, az OTP Bankcsoport elnök-vezérigazgatóját.⁴⁸ Mészáros, aki kifejezetten azt állította, hogy „Istennek, a szerencsének és Orbán Vikornak” köszönheti vagyonát, az Orbán-kormány adta lehetőségeknek köszönhetően a magyar építőipar legnagyobb szereplője lett.⁴⁹

Mészáros cégei többek között olyan gigaprojekteket vettek célba, mint például a 10 milliárd eurós orosz hitelkeretből finanszírozott Paks II atomerőmű felújítása. Sokatmondó, hogy Mészáros pert vesztett a Fővárosi Ítéltáblán a liberális-centrista ellenzéki Együtt ellen, amely azt állította, hogy a magyar miniszterelnök strómanja.⁵⁰ A magyar oligarcha cégei 2010 óta soha nem látott számú közbeszerzést nyertek el, amelyek 83 százalékát uniós forrású közbeszerzési projektek finanszírozták.⁵¹ Mára a legfőbb stratégiai gazdasági ágazatok Mészáros és Orbán többi szövetségesei kezébe kerültek. A modell egyik fő haszonélvezője a miniszterelnök családja. Ebből profitál Adnan Polat török üzletember is, aki közeli kapcsolatban áll a magyar miniszterelnökkel. Napelemes üzlete erős állami támogatással fejlődik, és ugyanazt kiváltságokat élvez az ingatlanszakmában is. Ezen túlmenően a Habony Árpád, a miniszterelnök informális tanácsadója és Tombor András köré tömörülő érdekcsoportok a jelek szerint megvásárolták a Budapestit Erőmű Zrt., Budapest legnagyobb erőműve.⁵²

Az uniós fejlesztési források köztudottan hozzájárultak Orbán oligarcháinak gazdagodásához. A Korrupciókutató Központ Budapest szerint 2010-2021 között az EU által finanszírozott közbeszerzési szerződés egyötödét 42 cég nyerte el, melyek a miniszterelnökkel szövetséges 12 kulcsfontosságú gazdasági szereplőkhöz tartoznak.⁵³ Az uniós források egyszerre csökkentik a versenyt, növelik a korrupció kockázatát és piactorzuláshoz vezetnek.⁵⁴ Az infrastrukturális projektek rendszeresen túlárzottak. Az EU-tagság lényegében tovább ösztönözte a közvetlen külföldi beruházás (FDI) beáramlását, különösen Németországból. Ahogy R. Daniel Kelemen fogalmazott: az EU egy tekintélyelvű egyensúlyi állapotot alakított ki, amelyben a Nyugat paradox módon maga finanszírozza a tekintélyelvű kormányok hosszú távú fenntarthatóságát.⁵⁵

A Fidesz-kormány ennek ellenére egyre euroszeptikusabb és nyugatellenesebb retorikára kapcsolt, ami együtt járt a pekingi kapcsolatok további erősödésével. Ezt a szemlélet mögött kettős megfontolás rajzolódik ki. Először is a magyar kormány arra épít, hogy Kína emelkedik majd ki a legellenállóbb szereplőként a gazdasági világválsággal szemben. A folyamatban lévő jogállami eljárások miatt pedig kevesebb uniós forrásra számít, ezért alternatív forrásokat keres a fő patrónus köré összpontosuló, klientelista gazdasági-hatalmi struktúra fenntartására.

Hogyan táplálja Peking a klientelista korrupciót?

Közelmúltban végzett kutatások feltárták, hogy Peking az úgynevezett „korrozív tőkét” használta a döntéshozatal befolyásolására Csehországban és Szlovákiában. A korrozív tőke olyan megkülönböztetett állami vagy magánfinanszírozásra utal, amely az átláthatóság, az elszámoltathatóság és a piacorientáltság hiányában működik. Az olyan tekintélyelvű rezsimek, mint Kína, az intézményi hiányosságokat kihasználva befolyásolják a kedvezményezett országok politikai döntéshozatalát. A kínai korrozív tőke kiemelt szerepet játszott a Cseh Köztársaságban, ahol a CEFC China Energy jelentős kapcsolatokat tudott kiépíteni a hatalom legfelsőbb köreiben.⁵⁶

Hasonló aggodalmak merültek fel magyarországi kínai projektek kapcsán is, mivel Peking készséges partnerre talált az átláthatatlan gazdasági kapcsolatok kialakítására. „Míg a keleti nyitás ernyője ideológiailag alátámasztást adott a magyar kormány Kína-barát politikájának, addig a kormányzó elit elsősorban a vagyongyarapodást felgyorsító üzleti lehetőség struktúráját látta benne – érvelt az egyik interjúalany.⁵⁷ A magyar kormány többek közt a letelepedési kötvények, a Budapest-Belgrád vasút projekt, a COVID-19 beszerzések, valamint a Kínai Fudan Egyetem budapesti kampuszának projektjén keresztül igyekezett megvalósítani ezt a célt.

LETELEPEDÉSI KÖTVÉNYEK

A keleti nyitás keretében Magyarország Sanghajban és Ningbóban kereskedőház-hálózatot hozott létre, és 2013-ban ötéves államkötvényt bocsátott ki. Az egyik megkérdezett szakértő érvelése szerint „a magyar állam nemcsak tolerálja, hanem különféle konstrukciókon keresztül elősegíti is a rendszerszintű korrupciót, és a letelepedési kötvényprogram egy ilyen kreatív eszköz volt.”⁵⁸ Azok a külföldi állampolgárok, akik 250 000 euró értékben vásárolnak ilyen kötvényeket, jogosultak válnak a magyarországi tartózkodásra. A Fidesz-kormány széles körben ismert migránsellenes álláspontja ellenére több mint 20 ezer azonosítatlan bevándorló kapott magyar tartózkodási engedélyt a kormány által működtetett „letelepedési kötvényprogram” keretében. A kötvényeket értékesítő cégek többsége, amely 2013 és 2015 között 6 milliárd forint bevételre tett szert off-shore szervezetekkel áll kapcsolatban.⁵⁹

Kínában, amely a legtöbb, mintegy 17 000-es letelepedési kötvényjegyzést produkálta, egy Grand Cayman államban bejegyzett cég volt a fő bróker. Kiderült, hogy a céget Jonathan Chan kínai bankár képviselte, aki egykor helikopteres városnézést foglalt le Habony Árpádnak, Orbán Viktor informális tanácsadójának Hongkongban. Chan neve a Magyar Letelepedési kötvényeket értékesítő Magyar Állami Különleges Adósság Alap (HSSDF) egyik hivatalos dokumentumán is szerepelt. Ezen túlmenően egy Kajmán-szigeteken bejegyzett offshore cég tulajdonosai közé tartozik, amely

ezekkel a kötvényekkel foglalkozik. Átláthatatlan tulajdonosi, jövedelmi vagy adózási viszonyai miatt a fent említett hálózat kiváló eszközt nyújtott a magyar kormány számára a források egy részének újraelosztására a kormány köré összpontosuló ügyfélhálózaton belül.⁶⁰ A Hvg.hu számítása szerint ennek a konstrukciónak a fő haszonélvezője két Habonyhoz köthető cég volt, amelyek több mint 80 milliárd forint bevételt produkáltak.⁶¹

BUDAPEST-BELGRÁD VASÚT PROJEKT

Miközben az Orbán-rezsim anyagi támogatásának bástyáját a korábbi EU-finanszírozású infrastrukturális projektek adták, addig a BRI keretprojekt új lehetőségeket kínált a rezsim fenntartóságára. Egyik legfontosabb kelet-közép-európai projektje a Budapest-Belgrád vasútvonal 2 milliárd eurós rekonstrukciója, amelyet 2013-ban egy kínai állami tulajdonú vállalatokból és egy Mészáros Lőrinchez kötődő társaságból álló konzorcium nyert el. A magyar történelem legdrágább vasútfejlesztési projektje a kínai tulajdonú pireuszi kikötő Nyugat-Európával való összekötését szolgálja majd azzal a céllal, hogy felgyorsítsa a kínai termékek EU-ba történő szállítását. Míg a magyar vasúti infrastruktúra fejlesztése jogos és régóta fennálló cél, a szakértők szerint a beruházás ebben a formában nem jelent hozzáadott értéket a magyar gazdaság számára. Az egyik szakértő kijelentette: „semmilyen gazdasági, közlekedési vagy klímavédelmi oka nincs ennek a tisztán politikai projektnek, amellyel a Kínai Kommunista Párt felvásárolta a magyar uralkodó elitet és egy évszázadra eladósította az országot”.⁶² Míg a kormány azzal érvelt, hogy a gazdasági válság közepette a beruházás minden eddiginél fontosabb, hiszen sok magyarnak ad majd munkát, leginkább Mészáros cégeinek profitálnak majd.

Noha a vasút nem köt össze nagyvárosokat, és a projekt nem igényel nagyobb területi átépítést sem,⁶³ a kormány példátlan, 750 milliárd forintra duzzasztotta fel a költségvetést.⁶⁴ Tekintettel arra, hogy a beruházás jelentős utasforgalom-növekedést sem eredményez, a pénzügyi szakemberek számításai szerint a beruházási költségek megtérülése körülbelül 2400 év alatt valósul meg.⁶⁵ Míg a projekt 85 százalékát a kínai Eximbank hitelből finanszírozzák, a fennmaradó 15 százalékot a magyar állam állja. Az interjúalanyok szerint Orbán hibrid rezsimje tökéletes partner a kihasználatlan vasút felújításához. “Ez egy mindkét fél számára kölcsönösen előnyös projekt. A magyar kormány tovább bővítheti klientelista korrump hálózatának anyagi lehetőségeit. A legfontosabb, hogy ezeket az üzleti lehetőségeket olyan partner biztosítja, akit egyáltalán nem érdekel a pénzügyi átláthatóság. Mindemellett a magyar miniszterelnök Kína ügynökének szerepét tölti be, miközben anyagilag profitál abból, hogy utat nyit a kínai befolyás előtt az EU-ban - érvelt az egyik szakértő.”⁶⁶

A magyarországi (Soroksár és Kelebia közötti) szakasz megépítését egy kínai-magyar konzorcium végzi, amelyben kulcsfontosságú kormányközeli cégek vesznek részt. A projektre kiírt közbeszerzési pályázatot a Mészáros Lőrinc közvetett tulajdonában lévő vállalat (RM International kft) nyerte, két másik céggel konzorciumban. Ezen alvállalkozók közül három cég részben Mészáros Lőrinc (R-Kord kft; V-Híd kft; FEJÉR-B.Á.L. kft), egy cég pedig a veje (Vasútvill kft) tulajdonában van. Egy másik alvállalkozó a külgazdasági és külügyminiszter édesapja, Sziijártó Péter által alapított,

2012-ig közvetlen társtulajdonban lévő cég (Vasútépítők kft). A CRCB kutatása alapján a fent említett konzorciumok cégei azon cégcsoportba tartoznak, amely 2019-ben a magyar közbeszerzések nettó összértékének 38 százalékát nyerték el.⁶⁷

Orbán Viktor barátjának bevonásával kapcsolatban a kormány azt állítja, hogy „nyílt verseny volt, mindenkinek volt lehetősége megmérettetni, a magyarok pedig büszkék lehetnek arra, hogy magyar cég van a nyertes konzorciumban”.⁶⁸ A kutatók azonban azt mutatják, hogy a nemzeti közbeszerzési eljárások előre le vannak osztva, így sokkal nagyobb a korrupciós kockázat a kormánnyal szövetséges cégek által elnyert pályázatokon, mint a közönséges piaci szereplők projektjeiben.⁶⁹ Ezért a verseny elméletileg nyitott ugyan, de a kormányzati pixisen kívül eső cégeknek esélyük sincs érvényesülni.

Annak ellenére, hogy a HVG.hu és a Transparency International bekérte az 5 millió forint feletti bevételű alvállalkozók listáját, a kormány ezt elutasította azzal az érveléssel, hogy a kínai kormány hozzájárulása nélkül nem hozhatja nyilvánosságra az információkat. A kormány 2020-ban tíz évre titkosította a projekt részleteit, mondván, hogy ellenkező esetben az érzékeny kínai üzleti információkat tartalmazó adatokat érintene, vagyis negatívan érintené Magyarország külgazdasági és külpolitikai érdekeit. Hiába született 2021-ben bírósági döntés, miszerint a kormánynak nyilvánosságra kell hoznia a hitelszerződés részleteit, a kormány eddig nem teljesítette azt. „A projekt a magyar demokrácia leépülésének újabb mérföldköve. Az Országgyűlés még 2014-ben legalább szavazott az orosz hitelből finanszírozott paksi atomberuházásról. A kínai projektről már szavazást sem tartottak” – érvelt az egyik interjúalany.⁷⁰

A Fidesz által kiépített intézményi környezet megolajozta a beruházás zökkenőmentes indulását, a releváns információk teljes elzárásával. A meggyengült fékek és ellensúlyok, valamint az ügyészség politikai részrehajlása miatt az ehhez hasonló rendszerszintű korrupciónak nincsenek következményei. Az ellenzék küzd a végrehajtó hatalom felelősségre vonásával, mivel az Alkotmánybíróság (AB) a legtöbb, a kormány számára politikailag érzékeny esetben óvatos a hatékony jogorvoslatok alkalmazásában. Az AB ennek megfelelően nem állapította meg az információszabadság megsértését, ráadásul a fellebbezés lehetősége is egyre szűkül. Ahogy az egyik szakértő fogalmazott: „Mivel a Legfelsőbb Bíróság (mint fellebbviteli bíróság) mára szintén politikai befolyás alá került, korlátlanul késleltetheti a döntéshozatalt az ügyekkel kapcsolatos további információk nyilvánosságra hozataláról.”⁷¹

COVID-19 BESZERZÉSEK

A szóban forgó trendek a COVID-19 világjárvány idején felgyorsultak, amikor a kormány klientúrája sikeresen bekebelezte a legfontosabb infrastrukturális szektorokat maradékát. Átláthatatlan és korrupció módon zajlott a COVID-19 oltóanyagok közbeszerzése, amelyet az addig ismeretlen Danubia Pharma Kft. bonyolított egy 55 milliárd forint értékű tender keretében.⁷² Ami a Kínával való kapcsolatok szorosabbra vonását illeti, Magyarország egységenként 30 euróért vásárolt kínai Sinopharm vakcinákat, ami jelentősen meghaladta a 2021-es 13,4 eurós piaci árat. Ráadásul a túlárazott vásárlás több mint 15 milliárd forintos extraprofitot eredményezett a létjogosultság nélkül működő közvetítő társaságnak.

Emellett a Magyar Külgazdasági és Külügyminisztérium 2020-ban kiemelkedően drágán vásárolt több mint 17 000 kínai lélegeztetőgépet.⁷³ A szükséges mennyiséget többszörösen meghaladó beszerzés több mint 300 milliárd forintot tett ki. A szerződések fő kedvezményezettjei a volt külgazdasági és külügyminiszter-helyettes sógorához, Szabó Lászlóhoz köthető beszállítók, Szeverényi Márk és üzleti körei voltak.⁷⁴ Egy oknyomozó újságíró összehasonlító adatai szerint a magyar kormány több mint tízszer annyi kilogrammonkénti egységárat fizetett a gépekért mint Olaszország, és ötvénszer többet, mint Németország.⁷⁵

A FUDAN EGYETEM-PROJEKT

A Fudan Egyetem magyarországi kampuszának megépítése a kínai akadémiai szerepvállalás legfontosabb kelet-közép-európai projektje. Miután a CEU elhagyta Magyarországot és a kormány korlátozta a Magyar Tudományos Akadémia működését, a budapesti kínai kampusz az egyik legvitatottabb projekt lett. A befektetés részleteit a Direkt36 oknyomozó portál tárta fel, amely megszerezte az 1,5 milliárd euróra becsült projekt kormányzati dokumentumait.⁷⁶ Miközben a kormány ezekben minden politikailag érzékeny információt titkosított, a költségvetés minden bizonnyal meghaladja a magyar felsőoktatás 2021-es teljes keretösszegét. A vizsgálat során az is kiderült, hogy az építkezést nagyrészt kínai építőanyagokból, kínai munkaerővel, valamint nagyrészt kínai hitelekkel finanszírozzák.

A sanghaji Fudan Egyetem a 34. helyen áll a világ legjobb egyetemeinek ranglistáján, ugyanakkor a Kínai Kommunista Párt által felügyelt intézmény nemzetbiztonsági aggályokat is felvet.⁷⁷ Ez Peking közvetlen ideológiai befolyásából fakad, amit jól példáz, hogy a közelmúltban kikerült a „gondolatszabadság tiszteletben tartása” az egyetem alapító okiratából. Szintén aggodalomra ad okot, hogy a magyar hatóságok szabad utat biztosítanak a kínai és orosz kémeknek, mivel a helyi titkosszolgálatok nem hajlandók visszaszorítani a rosszindulatú külföldi befolyást. Az egyik interjúalanyunk így fogalmazott: „A projekt szerepe, hogy kiterjessze Kína puha hatalmát és befolyását olyan oktatási programokon és befektetéseken keresztül, amelyek utat nyitnak adnak a kémkedésre.”⁷⁸

A Fudan Egyetem a Magyar Nemzeti Bank segítségével 2018-ban kezdte meg az együttműködést a Budapesti Corvinus Egyetemmel, és a tervek szerint 2024-ben kezdi meg működését Budapesten öt-hatezer hallgatóval valamint ötszáz professzorral. Az egyetem a tervezett „Diákváros” területén kapna helyet, ahol a magyar diákoknak oktatási létesítményeket és olcsó kollégi helyeket ígértek a Csepel-szigeten lévő Nagyvásártelepen. A kivitelezésre Magyarország 450 milliárd forint hitelt venne fel a Kínai Fejlesztési Banktól. A Belgrád-Budapest vasúti projekt felújításához hasonlóan a campus egy kínai-magyar nemzetközi konzorcium keretében épülhet fel, amelyben nincs szükség az uniós szabályokat követő nyílt versenyeztetésre. A nyilvánosan elérhető információk szerint egy modern sportlétesítmény és egy 5000 fős konferenciaközpont megépítése is szerepel a tervek közt.

„A nemzetbiztonsági kérdéseken felül leginkább a megállapodás homályos pénzügyi háttere aggasztó” – érvelt az egyik interjúalany. „Míg a teljes létesítmény felépítését magyar adófizetők finanszírozzák, és vélhetően ők is tartják majd fenn, a Fudan

az Orbán-kormány által létrehozott magánvagyonkezelő alapítvány tulajdonába kerülne. Amint ez megtörténik, az egyetem magántulajdonba kerül, és onnantól sem az Állami Számvevőszék, sem más szereplők nem tudják nyomon követni, hogy mi történik az intézmény vagyonával.⁷⁹

Egy másik szakértő szerint a Fudan elleni másik érv "a kínai adósságcsapda-diplomáciától való félelemből fakad, ami azt jelenti, hogy ha a magyar állam nehezen tudja visszafizetni a hitelt, Peking cserébe nemzeti vagyonelemeket sajátíthat el". Azonban a Kína-szakértők között sincs erről egyetértés. Matura Tamás például azzal érvelt, hogy bár a projekt átláthatatlan és jelentős korrupciós kockázattal jár, a hitel összértéke nem indokolja a félelmet.⁸⁰

Noha formailag minden adott, hogy a nagyvásártelepi Fudan Campus létrejöjjön, és a Diákváros-terv már el is tűnt a csepeli fejlesztési program címéből, egy másik szakértő szerint a beruházás végül mégis kikerülhet a fővárosból.⁸¹ Miután az ellenzéki pártok a COVID-19 világjárvány ellenére több tízezer embert vittek az utcára a Fudán elleni, illetve Karácsony Gergely budapesti főpolgármester 2021-ben átnevezte a leendő kampusz körüli köztereket, a Fudan jelentős PR-veszteségeket szenvedett. „Ez egy elsőrangú egyetem, és a kínai kormánynak nincs szüksége újabb elhúzódo konfliktusokra miközben a COVID-járvány során megrongálódott reputációját igyekszik helyreállítani“ - érvelt az egyik megkérdezett szakértő, arra utalva, hogy Peking végül feladhatja az egyetem budapesti beágyazottságát, vagyis szerinte nem kizárt, hogy végül egy fideszes vezetésű városba költöztetik a projektet.⁸²

Konklúzió

Magyarország sajátos tankönyvi példa, hogy a hibrid rezsimek tartósságát miként biztosítja a vezető köré szerveződő klientelista korrupció. Külső tekintélyelvű szereplőként Kína egyszerre tölt be rendszertámogató és rendszer-legitimáló szerepet azáltal, hogy jövedelmező üzleti lehetőségeket biztosít a fő patrónus köré összpontosuló klientúra számára, illetve hogy segítségével a magyar kormány világpolitikai kulcsszereplőként pozícionálhatja magát.

Orbán Viktor felülről központosított rendszere egyedülálló az EU-ban, ahol mind a demokrácia, mind a kormányzás minősége példátlan módon hanyatlik. A rezsim külpolitikája egy mélyen euroszkeptikus populista narratívába ágyazódik be, amelyben az EU a korrupt elitet, Kína pedig a gazdasági „hatékonyt” testesíti meg. Mivel Orbán miniszterelnök belülről próbálja megváltoztatni az európai integrációt, Magyarország továbbra is a Kínával szemben kritikus uniós döntések egyik legfőbb kerékkötője marad.

A kétoldalú magyar-kínai projektek egyik fő kockázata, átláthatatlan természetük-nél fogva hozzájárulnak a korrupt politikai elit hatalomkoncentrációjához az állam és a társadalom feletti irányítás megszilárdításában. A klientúra efféle gazdagítása negatív hatással van a kormányzás minőségére azáltal, hogy tovább csorbítja a demokratikus intézményekbe vetett bizalmat és csökkenti az elszámoltathatóságot.

Ezért a kínai „korrozív tőke” térnyerése és a demokrácia romlása Magyarországon kölcsönösen egymást erősítő folyamatok. Míg a kínai befektetések mértéke továbbra is elenyésző, a kétoldalú projektek pénzügyi forrást biztosítanak a kormány klientúrájánk és ezáltal a hatalom megszilárdításának. Ez tovább roncsolja a kormányzás minőségét, növeli a hatalommal való visszaélés kockázatát, és ellehetetleníti a horizontális és vertikális elszámoltathatóságot. A világválság és az ukrajnai háború okozta válság közepette a magyar kormány továbbra is élni fog a Peking által biztosított pénzügyi lehetőségekkel. A rezsim a politikai és gazdasági hatalom bebetonozása érdekében tudatosan erősítheti kapcsolatait Kínával, hogy további üzleti lehetőséget biztosítson az Orbán Viktor köré összpontosult szereplőknek.

A tanulmány egyben felhívás az EU számára: Európának nagyobb figyelmet kell fordítania az informális hatalomgyakorlásra. Noha az unió különféle innovatív eszközökkel állt elő a korrupció felszámolására, a fenti tendenciákat eddig nem sikerült megfékezni. Mivel Magyarország az informális hatalomgyakorlás melegágya, különös tekintettel a politikai játékteret torzító klientelista-korrupcióra, az EU-t fenyegető veszély egyhamar nem fog megszűnni. Épp ellenkezőleg: az Orbán rezsim esete azt példázza, hogy a korrozív kínai tőke elősegíti a hibrid rezsimek leromlását az EU radar alatt.

A szerző

Zgut-Przybylska Edit politológus, doktorandusz kutató a Lengyel Tudományos Akadémia Filozófiai és Szociológiai Intézetében. Edit a Re: Constitution nemzetközi kutatási ösztöndíj idei nyertese és a Visegrad Insight elemzője, mindemellett az Amnesty International Magyarország alelnöke. Korábban a budapesti Political Capital Kutató és Tanácsadó Intézet elemzőjeként dolgozott, azt megelőzően pedig külpolitikai újságíróként tevékenykedett különböző magyarországi sajtóorgánumoknál.

A MapInfluenCE projektről

A MapInfluenCE projekt Kína és Oroszország befolyására összpontosít Közép-Európában, különösen a visegrádi nemzetek körében, azaz Csehországban, Lengyelországban, Magyarországon és Szlovákiában. A projekt összehasonlító jellege lehetővé teszi a Kína és Oroszország által alkalmazott stratégiák és taktikák azonosítását, valamint a megközelítésük hasonlóságainak és eltéréseinek felismerését.

A MapInfluenCE egy nemzetközi projekt, amely korábban ChinfluenCE (2017-2020) néven vált ismertté. Számos kutatási eredménye révén a MapInfluenCE aktívan formálja a szakértői és nyilvános vitát a kínai és orosz befolyásról Közép-Európában. Kutatásunk eredményeit széles körben idézte mind a nemzeti média az egyes V4 országokban, mind a nemzetközi sajtó (New York Times, BBC, Al Jazeera, Le Monde, Deutsche Welle stb.). Emellett bemutattuk munkánkat a nemzeti törvényhozásokban, valamint az Európai Parlamentben is.

Felmérjük és elemezzük az autoriter rezsimek közép-európai országokra gyakorolt hatását, ideértve a kínai befolyás médiára gyakorolt hatását, az akadémiai szférába való beavatkozásra tett erőfeszítéseket, a helyi politikai elit kooptálását, valamint az orosz és kínai befolyás kölcsönhatását a propaganda, a dezinformáció és a hibrid műveletek vonatkozásában. Arra törekszünk, hogy ötvözzük a tudományos kutatást az érdekképviseléssel, illetve ajánlásokat adjunk arra, hogyan reagáljunk és erősítsük társadalmaink ellenálló képességét e befolyásolási törekvések ellenében.

Kína- és Oroszország-elemzőink tudományos körökből, agytrösztökből, valamint Csehország, Szlovákia, Lengyelország és Magyarország különböző civil szervezeteiből érkeznek. Munkánk azonban nem korlátozódik Közép-Európára - együttműködünk európai, amerikai, valamint ázsiai kutatóintézetekkel (pl. MERICS, CEPA, CAP stb.), és nyomon követjük Oroszország ténykedését a keleti partnerség országában, Kína növekvő befolyását szerte a világon, illetve az EU kapcsolatait Oroszországgal és Kínával.

KÖVESSE MUNKÁNKAT AZ ALÁBBI OLDALAKON!

 www.mapinfluence.eu

 www.twitter.com/MapInfluenceEU 4

@MapInfluenceEU a #MapInfluenCE

Az AMO

A prágai székhelyű Külügyi Egyesület (AMO) egy 1997-ben alapított non-profit szervezet, amelynek célja a külkapcsolatokat érintő pro-aktív kutatások, a pártatlan elemzések, a nyílt párbeszéd és oktatás elősegítése. Az elmúlt 20 évben folytatott tevékenységének köszönhetően az egyik vezető független cseh külpolitikai intézetté vált.

CÉLJAI ELÉRÉSE ÉRDEKÉBEN AZ AMO ARRRA TÖREKSZIK, HOGY:

- kutatási jelentéseket és politikaformáló tanulmányokat publikáljon;
- nemzetközi konferenciákat, szakértői szemináriumokat, kerekasztal beszélgetéseket és nyilvános vitákat szervezzen;
- oktatási projekteket szervezzen;
- kritikai elemzéseket és kommentárokat jelentessen meg a helyi és a nemzetközi sajtóban;
- létrehozza azokat a körülményeket, amelyek elősegíthetik a szakértők új generációjának fejlődését;
- elősegítse a közvélemény érdeklődését a nemzetközi kapcsolatok iránt;
- együttműködjön a hasonló felfogású hazai és nemzetközi intézményekkel.

AMO RESEARCH CENTER

Az AMO kutató központja a vezető cseh think-tank-ek közé tartozik, amely egyik politikai párthoz vagy ideológiához sem kötődik. Működése során igyekszik elősegíteni a külpolitikai gondolkodást, független elemzéseket bocsát ki aktuális politikai ügyekben, és támogatja a szakértői és nyilvános vitát az érintett témákban. Fő célja a nemzetközi kapcsolatok és a cseh külpolitika szisztematikus megfigyelése, elemzése és kommentálása.

KÖVESSEN MINKET AZ ALÁBBI OLDALAKON!

- www.facebook.com/AMO.cz
- www.twitter.com/AMO_cz
- www.youtube.com/AMOCz
- www.linkedin.com/company/AMOCz
- www.instagram.com/AMO.cz

Lábjegyzetek

- 1 Gábor Sarnyai, «The Eastern Opening Policy Doesn't Appear to Be Profitable for Hungary, *Hungary Today*, 2018 október 10. <https://hungarytoday.hu/the-eastern-opening-policy-doesnt-appear-to-be-profitable-for-hungary/>.
- 2 Edit Zgut, "Informal Exercise of Power: Undermining Democracy under the EU's Radar in Hungary and Poland," *Hague Journal on the Rule of Law*, (2022. március 22.), <https://doi.org/10.1007/s40803-022-00170-0>.
- 3 Tamas Matura, "Ceterum Censeo: Kellene Egy Kína-Stratégia," *Atlatszo.hu*, 2015. március 19. <https://pcblog.atlatszo.hu/2015/03/09/ceterum-censeo-kellene-egy-kina-strategia/>.
- 4 Orbán Viktor, "The Old Globalisation Model Is Obsolete," *miniszterelnok.hu*, 2017. május 16. <https://miniszterelnok.hu/the-old-globalisation-model-is-obsolete/>.
- 5 Az Orbán-kormány fő célja egy úgynevezett „munkaalapú társadalom” kiépítése volt a „nyugati hanyatló jóléti modell” követése helyett. Ennek a központi eleme az volt, hogy ne adjanak semmilyen szociális segílyt a munkanélkülieknek. Bővebben lásd itt: Dorottya Szikra and Kerem, Öktem, *The Illiberal Welfare State. Interpreting Social Policy Reform under Democratic Backsliding in Hungary and Turkey. (Előadás az "Egyenlőtlenségek, integráció, mobilitás és migráció – Társadalomtudományi Központ" konferencián. Budapest, 2020. november 17.)* című előadás.
- 6 A 16+1 formátum, amely korábban 17+1 néven volt ismert, a Kína és a kelet-közép-európai országok együttműködésének 2012-ben létrehozott platformja. A formátum részletes ismertetését lásd: Ivana Karásková et al. *Empty shell no more: China's growing footprint in Central and Eastern Europe* (Prague: Association for International Affairs (AMO), 2019), https://chinaobservers.eu/wp-content/uploads/2020/04/CHOICE_Empty-shell-no-more.pdf.
- 7 Tamás Mészáros, "Gazdaság - Magyarország Lett Kína Kapuja, Csak Kína Nem róla," *index.hu*, 2017. Február 8, https://index.hu/gazdasag/2017/02/08/kina_magyar_kapcsolat_orban_longform/.
- 8 Szabolcs Panyi, "Chinese Spy Games in Orbán," *direkt36.hu*, March 15, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/kemjatszmatkat-hozott-budapestre-orban-kinai-nyitasa/>.
- 9 Központi Statisztikai Hivatal, «Helyzetkép a külkereskedelemről, 2020,» *Központi Statisztikai Hivatal*, n.d., <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/kulker/2020/index.html>.
- 10 "Chinese Investment in Central and Eastern Europe," *CEECAS*, 2021, <https://www.china-ceedinvestment.org/>.
- 11 Kutatói interjú, 2022. június 17, Lipcse.
- 12 Kutatói interjú, Róma, 2022. június 10.
- 13 Kutatói interjú, Róma, 2022. június 10.
- 14 Kutatói interjú, 2022. június 17, Lipcse.
- 15 Szabolcs Panyi, „Chinese Spy Games in Orbán's Hungary,” *Direkt.36*, 2021. Március 15. <https://www.direkt36.hu/en/kemjatszmatkat-hozott-budapestre-orban-kinai-nyitasa/>.
- 16 Szabolcs Panyi, „Hungary Could Turn Into China's Trojan Horse in Europe,” *Balkan Insight*, 2021. Április 9., <https://balkaninsight.com/2021/04/09/hungary-could-turn-into-chinas-trojan-horse-in-europe/>.
- 17 Jacques Rupnik, "Populism in Eastern Central Europe," *Eurozine*, 2007. Szeptember 10. <https://www.eurozine.com/populism-in-eastern-central-europe/>.

- 18 Kelet-Közép Európával ellentétben az euró és a gazdasági liberalizmus elutasítása inkább a nyugat-európai euroszeptikus diskurzusra jellemző. Erről bővebben: Robert Csehi és Edit Zgut, "We won't let Brussels dictate us: Eurosceptic populism in Hungary and Poland," *European politics and society* 22, no. 1 (2020, január): 53–68, doi: 10.1080/23745118.2020.1717064.
- 19 Robert Csehi és Edit Zgut, "We won't let Brussels dictate us: Eurosceptic populism in Hungary and Poland," *European politics and society* 22, no. 1 (2020, január): 53–68, doi: 10.1080/23745118.2020.1717064.
- 20 Umut Korkut, "Resentment and reorganization: anti-western discourse and the making of Eurasianism in Hungary," *Acta Slavica Iaponica* 38, (2017): 71–90. <https://researchonline.gcu.ac.uk/en/publications/resentment-and-reorganization-anti-western-discourse-and-the-maki>.
- 21 Csaba Molnár és Patrik Szicherle, *Voices of Central and Eastern Europe: Hungarian Country Report* (Bratislava, Slovakia: GLOBSEC, 2020), <https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2020/12/Voices-of-Central-and-Eastern-Europe-Country-report-Hungary.pdf>.
- 22 Zoltán Ágoston és Balázs Gabay, "Külföldi újsághirdetésben reklámozza a kormány, hogyan változtatná meg Orbán Viktor az Európai Uniót," *Index*, 2021. június 26. <https://index.hu/kulfold/2021/06/26/Orban-viktor-europai-unio-jyllands-posten/>.
- 23 Ábrahám Vass, "In Germany, Orbán Threatens 'If the European Union Cannot Provide Financial Support, We Will Turn to China,'" *Hungary Today*, 2018. Január 11., <https://hungarytoday.hu/35673/>.
- 24 Kutatói interjú, Róma, 2022. június 10.
- 25 Klára Dubravčíková et al., *Hungarian public opinion on China in the age of COVID-19* (Bratislava: Central European Institute of Asian Studies, 2021), <https://ceias.eu/wp-content/uploads/2021/08/HU-pollreport.pdf>.
- 26 Kutatói interjú, Róma, 2022. június 10.
- 27 Jorge Liboreiro, "MEPs Vote to Freeze Controversial EU-China Investment Deal," *Euronews*, 2021. Május 20., <https://www.euronews.com/my-europe/2021/05/20/european-parliament-votes-to-freeze-controversial-eu-china-investment-deal>.
- 28 Kutatói interjú, Róma, 2022. június 10.
- 29 Szicherle et al., *Doors Wide Shut*, (Budapest, Hungary: Political Capital and Social Development Institute, 2019), https://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/pc_authoritarian_influence_web_20191203.pdf.
- 30 Ibid.
- 31 Csaba Tóth, "Full Text of Viktor Orbán's Speech at Băile Tușnad (Tusnádfürdő) of 26 July 2014," *The Budapest Beacon*, 2014. Július 29. <https://budapestbeacon.com/full-text-of-viktor-orbans-speech-at-baile-tusnad-tusnadfurdo-of-26-july-2014/>.
- 32 Kerekó, Péter és Zsolt Enyedi, "Orbán's Laboratory of Illiberalism," *Journal of Democracy* 29, no. 3 (2018): 39–51, <https://doi.org/10.1353/jod.2018.0043>.
- 33 *Nations in Transit* (Washington: Freedom House, 2018.), https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/FH_NationsInTransit_Web_PDF_FINAL_2018_03_16.pdf.
- 34 V-Dem Institute, *Democracy for All?: V-Dem Annual Democracy Report 2018* (Gothenburg, Sweden: University of Gothenburg, 2018), https://www.v-dem.net/static/website/files/dr/dr_2018.pdf.
- 35 Nancy Bermeo, "On Democratic Backsliding," *Journal of Democracy* 27, no. 1 (Jan. 2016): 5–19, <https://www.unimi.it/carbone/wp-content/uploads/2018/04/Democratic-backsliding-Bermeo-JOD-2016.pdf>, 10.1353/jod.2016.0012.
- 36 Szente Zoltan and Fruzsina Gardos-Orosz (eds.), *New Challenges to Constitutional Adjudication in*

- Europe: A Comparative Perspective*, (London, England: Routledge, 2019).
- 37 "Hungary – Freedom in the World 2022," *Freedom House*, 2022, <https://freedomhouse.org/country/>.
- 38 Mariusz Dragomir, *Media Capture in Europe* (Budapest, Hungary: Center for Media, Data & Society (CMDs), 2019), <https://www.mdif.org/wp-content/uploads/2019/07/MDIF-Report-Media-Capture-in-Europe.pdf>.
- 39 Patrick Kingsley, "Hungary Criminalizes Aiding Illegal Immigrants," *The New York Times*, 2018. június 20. <https://www.nytimes.com/2018/06/20/world/europe/hungary-stop-soros-law.html>.
- 40 "Hungary," *Reporters without borders*, 2021, <https://rsf.org/en/country/hungary>.
- 41 Peter Kreko and Patrik Szicherle, "Disinformation in Hungary: From Fabricated News to Discriminatory Legislation," *Heinrich Böll Stiftung*, 2021. június 7. <https://eu.boell.org/en/2021/06/07/disinformation-hungary-fabricated-news-discriminatory-legislation>.
- 42 Ágnes Szunomár, "Backing Russia on Ukraine: China's Messaging in Hungary," *MapInfluenceCE*, 2022. Május 11. <https://mapinfluence.eu/en/backing-russia-on-ukraine-chinas-messaging-in-hungary/>.
- 43 Gábor Halmai, "The end of academic freedom in Hungary", *Droit and Societe*, (2019.), https://www.academia.edu/40371430/The_End_of_Academic_Freedom_in_Hungary.
- 44 Edit Zgut, "Informal Exercise of Power: Undermining Democracy under the EU's Radar in Hungary and Poland," *Hague Journal on the Rule of Law*, (2022. Március 2.), <https://doi.org/10.1007/s40803-022-00170-0>.
- 45 Ibid.
- 46 Tamas Forgács, "Pávatáncnak vége: a keleti nyitás tarthatatlan, az új magyar kormánynek be kell tagozódnia Európába," *Népszava*, 2022. Április 3. https://nepszava.hu/3152200_magyarország-oroszország-keleti-nyitas-europai-unio-haboru-vlgyimír-putyin-Orbán-viktor.
- 47 Kutatói interjú a Külgazdasági és Külügyminisztérium korábbi munkatársával, 2022. június 3. Varsó.
- 48 "Fordult a kocka: Mészáros Lőrinc a leggazdagabb magyar, Csányi Sándort előzte meg," *Portfolio.hu*, 2021. június 10. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20210610/fordult-a-kocka-meszaros-lorinc-a-leggazdagabb-magyar-csanyi-sandort-elozte-meg-487360>.
- 49 Katalin Erdélyi, "A jó Isten, a szerencse és Orbán Viktor személye - Így vagyonosodott Mészáros Lőrinc," *Átlátszó Oknyomozó Újságíró Központ*, 2014. június 3. <https://atlatszo.hu/kozpenz/2014/06/03/a-joisten-a-szerencse-es-Orbán-viktor-szemelye-igy-vagyonosodott-meszaros-lorinc/>.
- 50 "Jogerősen strómannak lehet nevezni Mészáros Lőrincet," *hvg.hu*, 2017. március 27. https://hvg.hu/kkv/20170327_meszaros_lorinc_stroman_per_jogerosen_veszit.
- 51 Katalin Erdélyi, "Október végéig 511 milliárd forint értékű közbeszerzést nyertek Mészáros Lőrinc és Szíjj László érdekeltségei," *Átlátszó Oknyomozó Újságíró Központ*, 2018. november 15. <https://atlatszo.hu/kozugy/2018/11/15/oktober-vegeig-511-milliard-forint-erteku-kozbeszerzest-nyertek-meszaros-lorinc-es-szijj-laszlo-erdekeltsegei/>.
- 52 András Bódis, "Amíg Ön a járványra figyelt, a NER bevette az országot – leltár a „hazavitt” stratégiai ágazatokról," *Valaszonline.hu*, 2021. június 28. https://www.valaszonline.hu/2021/01/28/amig-on-a-jarvanyra-figyelt-a-ner-bevette-az-orszagit-leltar-a-hazavitt-strategiai-agazatokrol/?fbclid=IwAR3aRQwfbu7Qut853pGtXGxKJ-4OXF3HQKvE_i9FXpqX1avRt8DqLfQurAg.
- 53 "Disclosure of Hungarian Public Procurement Data 2005-2021," *Corruption Research Center Budapest*, 2022. június 1. <https://www.crcb.eu/?cat=6>.

- 54 *New Trends in Corruption Risk and Intensity of Competition in the Hungarian Public Procurement from January 2005 to April 2020* (Budapest: Corruption Research Center Budapest (CRBC), 2020), https://www.crcb.eu/wp-content/uploads/2020/05/2020_hpp_0520_flash_report_1_200526_.pdf.
- 55 R. Daniel Kelemen, "The European Union's authoritarian equilibrium," *Journal of European Public Policy*, 27:3, 481-499, DOI: 10.1080/13501763.2020.1712455
- 56 Krzysztof Dębiec and Jakub Jakóbowski, Chinese investments in the Czech Republic: changing the expansion model (Warsaw: OSW, 2018.), <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2018-06-06/chinese-investments-czech-republic-changing-expansion-model-0>.
- 57 Kutatói interjú a Külgazdasági és Külügyminisztérium korábbi munkatársával, 2022. június 3. Varsó.
- 58 Kutatói interjú a egy korrupciós szakértővel, Lipcse, 2022. június 17.
- 59 "Kiszámolták mennyit bukunk Rogánék legnagyobb bizniszén," *hvg.hu*, 2016. auguszt 27. https://hvg.hu/gazdasag/20160827_Kiszamoltak_mennyit_bukunk_Roganeke_bizniszen.
- 60 "Hongkongi helikopteres túra köti össze Habony Árpádot a magyar letelepedési kötvények egyik offshore forgalmazójával," *444.hu*, 2016. június 29. <https://444.hu/2016/06/29/hongkongi-helikopter-tura-koti-ossze-habony-arpadot-a-magyar-letelepedesi-kotvenyek-egyik-offshore-forgalmazojaval>.
- 61 "Kiszámolták mennyit bukunk Rogánék legnagyobb bizniszén," *hvg.hu*, 2016. augusztus 27. https://hvg.hu/gazdasag/20160827_Kiszamoltak_mennyit_bukunk_Roganeke_bizniszen.
- 62 Kutatói interjú, 2022. június 17. Lipcse.
- 63 Az építési terület domborzata sík, nem keresztes nagyobb alagutat vagy hidat.
- 64 Black book II: Corruption and state capture in Hungary, (Budapest, Hungary: Transparency International Hungary Foundation and Civitas Institute, 2021), https://en.civitasintezet.hu/wp-content/uploads/2022/02/Black_Book_II.pdf.
- 65 Bálint Szalai, "2400 év alatt térül meg, több százmilliárdba kerül, szóval kell Orbánnak," *Index*, 2016. szeptember 12. https://index.hu/gazdasag/2016/09/12/2400_ev_alatt_terul_meg_tobb_szaz_milliardba_kerul_ezert_kell_nekunk
- 66 Kutatói interjú, 2022. június 17. Lipcse.
- 67 "Share of Net Contact Value of Tenders Won by Crony (MGTS+) Companies in Hungary in Total Net Contract Value with and without of Belgrad – Budapest Railway Project," *Corruption Research Center Budapest*, 2022. január 31. <https://www.crcb.eu/?p=3023>.
- 68 Vass, Ábrahám, "Heated Parliamentary Debate on Budapest-Belgrade Railway Mega-Project," *Hungary Today*, 2020. április 9. <https://hungarytoday.hu/parliamentary-debate-budapest-belgrade-railway-mega-project/>.
- 69 *New Trends in Corruption Risk and Intensity of Competition in the Hungarian Public Procurement from January 2005 to April 2020* (Budapest, Hungary: Corruption Research Center Budapest (CRBC), 2020), https://www.crcb.eu/wp-content/uploads/2020/05/2020_hpp_0520_flash_report_1_200526_.pdf.
- 70 A szóban forgó bírósági döntés azután született, hogy Szél Bernadett volt független képviselő 2021-ben pert nyert a kormány ellen ebben a témában.
- 71 Kutatói interjú, 2022. június 17. Lipcse.
- 72 Balázs Gabay, "Szégyenletes, hogy a magyarokat és a magyar államot így meg akarják károsítani," *Index*, 2021. május 7. <https://index.hu/gazdasag/2021/05/07/kinai-vakcina-beszerzes-tularazas-sinopharm/>.

- 73 Zsuzsanna Wirth, "Company with Murky Background Is at the Center of Hungary's Chinese Vaccine Deal," *Direkt36*, 2021. március 18. <https://www.direkt36.hu/en/csak-egy-bukdacsolo-cege-volt-eddig-annak-az-amator-jeghoki-edzonek-aki-most-feltunt-az-55-milliardos-kinai-vakcinauzlet-mogott/>.
- 74 András Bódis, "A Fidesz-médiavezér sógorát is megtaláltuk a nagy lélegeztetőgép-bizniszben," *Valaszonline.hu*, September 23, 2020. <https://www.valaszonline.hu/2020/09/23/fourcardinal-szabolcs-szo-leszlo-lelegeztetogepek/>.
- 75 Zsuzsanna Wirth, 2021.
- 76 Szabolcs Panyi, "Huge Chinese Loan to Cover the Construction of Fudan University in Budapest," *Direkt36*, 2021. április 6. <https://www.direkt36.hu/en/kinai-hitelbol-keszul-a-magyar-felsooktatas-oriasberuhazasa-a-kormany-mar-oda-is-igerte-egy-kinai-cegnek/>.
- 77 Az egyetemnek régre nyúló együttműködése van a kínai hírszerző szolgálatokkal, saját kém iskolát működtet, és rekrutációs bázist biztosít a Kínai Kommunista Pártnak. Lásd még itt: Szabolcs Panyi, "How Orbán's Eastern Opening brought Chinese spy games to Budapest," *Direkt36*, 2021. március 15. <https://www.direkt36.hu/en/kemjatszmatat-hozott-budapestre-Orban-kinai-nyitasa/>.
- 78 Kutatói interjú, 2022. június 17. Lipcse.
- 79 Kutatói interjú, 2022. június 10. Róma.
- 80 Kutatói interjú Matura Tamás Kína-szakértővel, 2022. június 20. Varsó.
- 81 Kutatói interjú, 2022. június 10. Róma.
- 82 Ibid.

